

saa langt ude i Fremtiden, at der ikke er nogen Grund til at diskutere Sagen.

Denne sidste Udtalelse synes os ikke ganske rigtig. Er der ingen Grund til at bekymre sig for en Fare, der truer om Aartusinder, maa vel det samme gælde om den, der truer om Aarhundreder. Men Dr. Oppenheimer kunde have udnyttet sin Stilling i Debatten bedre ved at understrege det, der dog er det væsentlige, nemlig at det er ganske »uhistorisk« at gøre Produktionsberegninger for Hundreder eller Tusinder af Aar paa Grundlag af hidtil gjorte Erfaringer. Det er ganske vist uhyre forsigtigt, men det er ørkesløst. Den samme Jord er nu 4 Gange saa givtig som for 100 Aar siden, men Landbrugskemikeren kan allerede ved Hjælp af kunstig Belysning, elektriske Strømme og Vaccinering med Mikroorganismer fremkalde mange Gange bedre Resultater. Tror man ikke blindt paa disse Løfter, ender det med, at man maa give den profetiske Malthusianisme Ret. Thi at føre Diskussionen over paa den anden Forudsætning, Tilvæxtprocentens Størrelse i Fremtiden, det turde være ganske haabløst.

R. E. May. Die Wirtschaft in Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft. Zur Jahrhundertwende. Berlin—Bern. 1901.

Man forstaar helt vel, at en Mand, der giver sig af med at skrive de enkelte Aars økonomiske Kronik, ikke kan lade et Sekelskifte passere, uden at benytte Lejligheden til at skue noget længere tilbage end sædvanlig, og klare for sig selv og sit Publikum den lange Kæde af Aarsager og Virkninger, der har ført — og har maattet føre — til den nuværende Tingenes Tilstand. Der er noget ejendommeligt lokkende ved et

saadant Opgør, og der er vel næppe noget væsentligt Omraade af Menneskelivet, der ikke i Fjor eller i Aar har faaet sit Sekularskrift. Nogle nøjes med et enkelt beskedent Hæfte, andre kræve mere Plads — den økonomiske Jubilæumsliteratur er et helt Bibliothek. Og May's »Die Wirtschaft« fylder godt i dette. Selv om Æmnet ikke er slet saa bredt som Titelen, svulmer Fremstillingen dog op til 7—800 store Sider, hvoraf Broderparten beslaglægges af Fortid og Nutid, medens Fremtidsbetragtningerne, som ret er, holdes inden for meget snævre Rammer.

Hvad her bydes Læserne, er da først og fremmest en meget righoldig Materialsamling. Baade i de historiske og i de beskrivende Partier af Bogen lader Forfatteren Kendsgerningerne føre Ordet. Texten illustreres af en Mængde Tabeller og sammenlignende Oversigter, og godt valgte Exempler gør Læsningen behagelig og Forstaaelsen let. Desværre synes Forfatteren ikke altid at være kommen lykkelig udenom de mere eller mindre apokryfe Kilder (hvortil Anmelderen henregner Mulhall), ligesom Data af højst forskellig Oprindelse ofte ere sammenstillede uden Forbehold og uden Kritik. I det hele taget høre Forsigtighed og omhyggelig Behandling af Stoffet ikke til Værkets mest fremtrædende Egenskaber, og denne Bemærkning gælder ikke mindst de Afsnit, som Forfatteren aabenbart i særlig Grad har kælet for, Afsnittene om Indtægt og Forbrug.

En Angivelse af Indholdet er uforuden. Der gives næppe noget Felt af Samfundsøkonomien, som ikke er omtalt, ikke noget socialt Fænomen af Betydning, som ikke er kædet ind i det historiske Væv. Og spørger man om Bogens Tendens, kan Svaret

gives gennem de Ord, hvormed den slutter: Om en større eller mindre Del af Produktionen og Fordelingen foregaar gennem Stat og Kommune, eller om en større eller mindre Del forbliver i Privates Hænder — om Producenternes og Konsumenternes Organisationer mødes lidt før eller lidt senere — om og i hvilken Grad begge Organisationer opsuge hinanden og smelte sammen — alt dette er af underordnet Betydning lige overfor Udviklingens Hovedopgave, som er det økonomiske Samfunds Organisering.

Dette er den ledende Tanke, der møder En overalt i de ræsonnerende Afsnit: Udviklingen bærer hen mod en stadig mere fuldkommen Organisation. Men til at fuldbyrde denne kræves der paa afgørende Punkter en stærk og hensynsløs Haand, der ikke kan være nogen anden end Statens. Forfatteren tænker sig derfor en fremtidig Lovgivning, som f. Ex. tager Braadden af Privatmonopolerne ved til en vis Grad at regulere Priserne, som sætter en »Aagergrænse« for Driftsherregvinsten, og som under visse Betingelser lader den Virksomhed, der ligger Brak paa Grund af »Kraftprøve« mellem Arbejdsgiver og Arbejdere, hjemfalde til Staten som herreløst Gods. Og dog er Forfatteren meget langt fra at nære socialistiske Sympathier. Han er »Kapitalist« paa en Hals, men han kan sin Historie og har af den lært, at laissez-passer-Principet har sin Begrænsning.

Ed. Sacher. Die Massen-Armut. Ihre Ursache und Beseitigung. Berlin—Bern. 1901.

Dette Skrifts Forfatter hører til den Klasse af Samfundsbetragtere, der søger Forklaringen til al